

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

ДО КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

*КД В. Д. 3/2003.
До съдебния съд
Юстиция
26.02.2003*

Гр. № 3/К.С. 3/2003
Дата 20.02.2003

С Т А Н О В И Щ Е

на сдружение "Хелзински наблюдател-България"

във връзка с определение от 13.02.2003г по
конституционно дело № 3/2003г. от 26.02.2003г.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Сдружение "Хелзински наблюдател-България" получи
определението по КД 3/2003г. ведно с искането на група
народни представители от 39-то Народно събрание за обя-
вяване за противоконституционни на текстове от Закона
за вероизповеданията /ДВ бр. 120 от 29.12.2002г/.

Конституционният съд е сезиран по чл. 7 ал.2, чл.10
ал. 1 - текста след второто изречение, чл.10 ал.2, §1 т.3,
§ 2 ал.3, §3, §4.

Ползваме се от дадената ни възможност да представим
като заинтересована страна своето становище по делото.

По искането на групата народни представители имаме
бележки и възражения, произтичащи от едностранчивото
позоваване и интерпретиране на международното договорно
и обичайно право в областта на човешките измерения.
Би трябвало да отбележим и допуснатото тенденциозно
превеждане на утвърдено в рамките на Организацията на
Обединените нации и Съвета на Европа основно понятие.

Считаме за уместно посочените в искането чл.чл. 6,
13 и 37 от конституцията относно правото на вероизпове-
дание и произтичащите от него права, както и свързаните
с тях задължения на гражданите, да бъдат обсъждани и с
оглед с други конституционни разпоредби: чл.чл. 11/4/,

12/2/, 39/2/, 44/1/, 58/1/и /2/. Също така международните ⁷² договорености, по които Република България е страна или участва, а именно:

- Устав на Организацията на Обединените нации;
- Международен пакт за икономически, социални и културни права - /МПИСКИ/;
- Международен пакт за граждански и политически права /МПГП/;
- Всеобща декларация за правата на човека /ВДЧ/;
- Международна конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация /МКПВФРД/;
- Декларация на ООН за ликвидиране на всички форми на расова дискриминация, провъзгласена с Резолюция 1904/20.11.1963г.;
- Декларация за премахване на всички форми на нетърпимост и дискриминация, основани на религия или вяра, провъзгласени с Резолюция 36/55 от 25.11.1981г.;
- Конвенция за правата на детето /КПД/;
- Европейска конвенция за защита правата на човека и основните свободи /ЕКЗПЧОС/;
- Обяснителен доклад към Рамковата конвенция за защита на националните малцинства /ОД РКЗНМ/;

Без зачитането на всички споменати положения и документи, искането за обявяване за противоконституционни на текстовете от Закона за вероизповеданията не може да бъде обективно и обосновано.

Сдружение "Хелзинкски наблюдател-България" счита неправомерни мотивите на групата народни представители по чл.10 ал.1 и ал.2 и § 4 от Закона за вероизповеданията. Това наше мнение произтича от задължението в МКПВФРД - ал. 2 чл. 4, от чл.2 и ал.1 т."е", държавата да насърчава премахването на преградите и да потиска всяко расово - респ. религиозно деление. Да осъжда всяка пропаганда и организация,

които се основават на идеи за превъзходство. Уставът на ~~на~~^{УЗ} ООН - чл.55 и чл.56, изисква всяка държава да предприема съместни и самостоятелни действия за всеобщо зачитане и спазване на правата на човека и основните свободи без разлика на религията. Съществува общоприето разбиране, че въпросът за спазването на правата и свободите не може да бъде само вътрешна работа на религиозните общности. Така също според приетата с Решение 36/55 - пар.V и IX и чл.1, е недопустимо използването на религия или вяра за цели, несъвместими с Устава на ООН и други съответни инструменти, с принципите и целите на тази декларация. Никой не може да бъде подлаган на принуда, която би могла да накърни неговата свобода да има една религия или вяра по свой избор.

Според т.44 от ОД РКЗНМ, позоваването на "традиции" не представлява одобрение или приемане на практики, противоречащи на националното законодателство или международните стандарти. Традиционните практики остават обект на ограничения, произтичащи от изискванията на общественния ред.

Според Решение № 4/1992г. Конституционният съд счита общия текст на ал.4 от чл.11 на Конституцията за девац основание да се приеме, че той има охранителни функции и цели да защити държавата и държавната власт от екстремни последици, които могат да произтекат от развитието на процесите на етническо, расово или верско противопоставяне.

В Решение № 2/1998г. Конституционният съд намира за уместно да подчертае, че използването на религиозните общности и институции или верските убеждения за проповядване на верски фундаментализъм и екстремизъм е винаги в грубо нарушение на изразените в редица разпоредби основни конституционни принципи.

Сдружение "хелзинкски наблюдател-България" си позволява да привлече внимание върху обстоятелството, че определени веро-

изповедания проповядват незачитане и противопоставяне на универсалните международни норми и националното законодателство въз основа на несъвместими с тях и дори противопоставящи им се ценности системи. Недопустимо ~~е~~ от тази гледна точка е толерирането или бездействието на държавата при проповядването на синтез или подчиняване властови вкл. партийни институции на религиозни ръководства, канони и традиционни практики; на ограничаване на свободата на избор или промяна на вероизповедание. Така също забрана на прозелетизъм, на нарушаване правата на жената и детето. Държавата трябва да контролира и ограничава отричането на правото на живот, определено в известни случаи като вещ, дадена за временно ползване на индивида от Всевишния. Недопустимо е религиозните общности да изискват и налагат носенето на колективна отговорност, права и задължения. Да внушават забрана за изучаване и ползване на официалния език на държавата. С действията си да прокарват религиозна сегрегация и да проповядват превъзходство като по този начин не само утвърждават привилегии, но и изискват подчинение от другите вероизповедания.

Посочените обстоятелства изискват в съответствие международните норми държавата да осъществява ~~цял~~ ~~обществен~~ ~~контрол~~ ~~върху~~ ~~религиозните~~ ~~общности~~ ~~и~~ ~~ги~~ ~~санкционира~~ ~~за~~ ~~неправомерни~~ ~~действия~~ ~~на~~ ~~принадлежици~~ ~~към~~ ~~тях~~ ~~лица~~ ~~и~~ ~~институции~~. Това е така и защото съгласно чл.4 от МПГПП държавата може да налага предвидени със закон ограничения, доколкото са съвместими с естеството на гражданските права и е с цел да се поощри общото благосъстояние на обществото.

Групата народни представители счита текстът на втората алинея на чл.10 от Закона за вероизповеданията за пренебрегващ на вероизповеданието като религиозна доктрина и практика. Също и на вътрешните правила за структуриране и ръководство.

Това е право на всяка религиозна общност доколкото е отразено в устройствените документи на религиозната общност и доколкото развитието им е обусловено - съгласно чл.10 ал.2 на ЕКЗПЧОС, с процедури, условия и ограничения, които са предвидени от закона и са необходими в интерес на националната и обществената сигурност, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала, както и на доброто име и правата на другите.

По повод чл.7 ал.4 на Закона за вероизповеданията се твърди за нарушаване правото на избор и приемането на ценности и правила на съответната религиозна общност, както и за игнориране на ценностната им система.

Сдружение "Хелзинкски наблюдател-България" счита исканията на групата народни представители и изложенията от нея съображения за несъстоятелни предвид липсата на съответствие с редица положения в ратифицираните от Република България договори и международното обичайно право, които нашата страна е приела. Основанията ни за това са не само чл.57/2/, чл.58/1/ и /2/ на Конституцията. Според чл. 29/1/ на ВДНЧ, всеки гражданин има задължения към обществото, в което единствено е възможно свободното и пълноценно развитие на човешката личност. Незачитането на задълженията и възстановяването само на правата на гражданите е привилегия, която дискриминира лоялните на държавата вероизповедания, създавайки благоприятни условия за верски фундаментализъм, екстремизъм и тероризъм.

Групата народни представители намира, че чл.10 ал.1 и ал.2 от Закона за вероизповеданията нарушава равенството на всички граждани пред закона. Създава привилегии в полза на една от многото религии - източното православие, поставяйки в неравноправно положение всички останали религии. Твърди се,

че втората алинея на чл.10 и § 2 ал.3 от Закона за вероиз- 46
поведанията поставят в привилегировано положение Българската
православна църква с нейния статут на юридическо лице "екс
lege".

Според сдружение "Хелзинкски наблюдател-България",
поставяните искания за обявяване противоконституционни
споменатите разпоредби са в нарушение на ратифицирани от
Република България актове и договорености на международното
обичайно право. Позоваваме се на преамбюла, чл.1/1/ и б."е"
на ал.1 от чл. на МКПВФРД, на чл.2 ал.2 на приетата от
Общото събрание на ООН с Резолюция 36/55 декларация, на
преамбюла на Резолюция 1904/63 на ООН, която е инкорпорирана
в МКПВФРД. По смисъла на споменатите документи, всяка док-
трина, теория или практика на диференциация на основата на
религия или вара в която и да е област на общественния живот,
която има за цел или резултат да унищожи или попречи на
признаването, ползването или упражняването на равна основа
на правата на човека и основните свободи, е неензучна,
морално осъдима, социално несправедлива и опасна.

Осъществяването на искането на групата народни предста-
вители цели или би имало за резултат създаване на условия
религиозните различия да се използват за утвърждаване на
неравнопоставеност пред закона и незачитане върховенството
на националното ни законодателство. Защото каноните, предният
и изобщо нормите и практиките, произтичащи от религиозното църк-
право и традиции в определени случаи са несъвместими с утвър-
дените международноправни норми и съобразеното с тях националн
законодателство.

За традиционна се приема присъщата на преобладаващото
население религия, корените на която исторически са осъзнати
като елемент на държавността. Въпреки формалното отделение

7.
УУ
ят нея на устройствените ѝ структури. Освен дълбоко вътърняване
в националната народопсихология духовни ценности, навици и
специфично поведение, тя е основана на утвърдени социални
отношения, съответстващи на епохата на общественото развитие.
Норади всичко това традиционната религия предполага изначално
равенство пред закона с другите вероизповедания. Тя има
предимство само в количествено измерение.

При това следва да се изтъкне обстоятелството, че в над
50 страни с предимно мюсюлмански ритуал, ислямът е официал-
ната религия, ползваща се с привилегии въз основа на шариата.
Държавно е православно вероизповедание в Армения, Беларус,
Гърция. Будизмът в Бутан. Специален статут имат определени
църкви в Англия, Германия, Белгия.

Сдружение "Хелзинкски наблюдател-България" споделя вижде-
нето, че върховенството на правото в областта на вероизповеда-
нията не може да се осъществява разделно. От едни религиозни
общности спазващи универсално действащия и национален правов
ред и от друга - практикуващи с всички средства присъщото им
но нелегитимно тяхно религиозно право. Бихме искали да отбе-
лежим Решение № 2/1998г. на Конституционния съд. В изреченото
в него становище, съответстващо на чл. 12/2/ и чл.13/4/ от
Конституцията, и във връзка с чл.8 от РКЗНМ се отбелязва, че
използването на религиозните общности и институции или верски
убеждения за политически цели е грубо нарушение на равен-
ството и достойнството, тъй като политическите партии по
правило са свързани с установяване на властови отношения между
хората.

Известно е, че някои граждани се идентифицират единствено
на религиозна основа т.е. на норми и ритуали, ограничаващи
правата и свободите на човешката личност, спазвайки каноничен
/сегрегиран/ начин на живот и най-вече с осъществяване на

политика, насочена към осъществяване с всякакви средства /свещенна война, тероризъм/ на верско превъзходство и глобално господство на религиозните си убеждения.

С предавяваните искания за промени в Закона за вероизповеданията, групата народни представители създават предпоставки за прокарване у нас на такива стремежи.

Искането за обявяване за противоконституционни на текстове от Закона за вероизповеданията се мотивира с чл.18 от МПГП. В него вероятно умишлено е направена съществена "преводческа грешка", като е използвана думата "колективно" вместо употребявания в двата автентични английски и френски текстове, а и в цитирания чл.9 на ЕКЗНМ израз: "в съдружие с други лица". Наред с това, в т.т. 13,31 и 37 на ОБ РКЗНМ във връзка с чл.3 ал.2 на конвенцията категорично се заявява, че тя не предполага признаване на колективни права, а на индивидуални права, които могат да се упражняват самостоятелно или съвместно с други. Това обстоятелство е упоменато в т.13 на Решение № 2/1998г. на Конституционния съд. Съдото становище е изразено от сдружение "Хелзинкски наблюдател-България" в писмо от 4 юли 2000г. относно конституционно дело № 15/1997г.

Лошото е, че тази "грешка" е залегнала в чл.1/2/ на Закона за вероизповеданията - факт, който групата народни представители са се постарали да не забележат. Уместно е да се отметне, че у нас има вероизповедание и политическа партия, които в противоречие с международното право и национално законодателство, действат за осъществяване на колективна отговорност, права и задължения по общостен признак.

Молим предоставяните съображения по делото да ни бъдат давани за проучване.

С УВАЖЕНИЕ: *М. Бояджиев*
и.д. ПРЕДСЕД. ТЕЛ: /Милко Бояджиев/